

BOŻENA ALEJZIAK*

Wyjazdy turystyczne młodzieży – cele oraz sposoby spędzania czasu

Analiza porównawcza – lata 2002–2007

Słowa kluczowe: młodzież, wyjazdy turystyczne, sposoby spędzania czasu

Streszczenie: Wyjazdy turystyczne są jednym z bardziej atrakcyjnych sposobów spędzania czasu wolnego przez młodzież. Są one doskonałą okazją do zdobywania wiedzy, doskonalenia własnych umiejętności, kształtowania ważnych cech charakteru. Pobudzają oraz rozwijają u młodych zainteresowania, które są siłą motoryczną rozwoju osobowości. Osiągnięcie powyższych efektów jest uzależnione w dużej mierze od tego, jak młodzież spędza czas w trakcie wyjazdów turystycznych. W niniejszym artykule postanowiono przeanalizować zmiany i tendencje, jakie zachodzą w sposobach spędzania wolnego czasu przez młodzież podczas długookresowych wyjazdów turystycznych na przestrzeni lat 2002–2007. Aby zdiagnozować problem wykorzystano badania prowadzone na ten temat od wielu lat przez Instytut Turystyki w Warszawie. Z analizowanych wskaźników wynika, iż wyraźnie daje się zauważyć tendencja spadkowa biernych bądź mało aktywnych form spędzania czasu, na rzecz poprawy kondycji fizycznej i zdrowia. Nie dotyczy to jednak turystyki kwalifikowanej, gdzie liczba jej uczestników ciągle spada. Pozytywną tendencję zauważono w dziedzinie narciarstwa, gdzie młodzież coraz częściej korzysta z tej formy rekreacji ruchowej. Z roku na rok coraz więcej młodych podczas wyjazdów turystycznych pragnie poszerzać swoje horyzonty, zdobywać nowe umiejętności, pogłębiać wiedzę.

1. Wstęp

Wyjazdy turystyczne to jeden z bardziej atrakcyjnych sposobów spędzania czasu wolnego przez młodzież. Są one doskonałą okazją do zdobywania wiedzy, doskonalenia własnych umiejętności, kształtowania ważnych cech charakteru.

* Dr Bożena Alejziak – adiunkt, Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie, Katedra Turystyki i Rekreacji.

Wyjazd to poznawanie różnorodnych kultur oraz ludzi o odmiennych obyczajach, systemach wartości oraz tradycjach. Wyjazdy turystyczne kształtują u młodzieży postawę aktywną, uczą pokonywania trudności, przyzwyczajają do wysiłku, kształtują odwagę i wytrwałość. Uczą współdziałania w zespole poprzez wykonywanie konkretnych obowiązków, wynikających z podziału pracy w grupie uczestniczącej w wycieczce.

Wyjazdy turystyczne pobudzają oraz rozwijają u młodych ludzi zainteresowania, które są siłą motoryczną rozwoju osobowości. Rozbudzone potrzeby poznawcze wpływają na wybór trasy wycieczki, indywidualne plany zwiedzania wybranych terenów i obiektów turystycznych. Przejawiane zainteresowania oraz pasje aktywizują uczestników wyjazdu i skłaniają do podejmowania wysiłku, aby dotrzeć do trudno dostępnych obiektów, gdzie wymagana jest siła, odporność i odwaga. Przyczyniają się do pogłębiania wiedzy uczestników o zwiedzanych obiektach na każdym etapie realizacji wyjazdu – przed, w czasie jego trwania i po zakończeniu wycieczki.

Atrakcyjność wyjazdów turystycznych polega głównie na tym, że młodzież może realizować własne potrzeby i aspiracje (samokształceniowe, rekreacyjne, zdrowotne, duchowe, kulturalne, poznawcze, przyjemnościowe itp.). Wyjazdy turystyczne są okazją do samopoznania, do określenia swojej osobowości, do zdefiniowania swojej tożsamości. Są one pewnego rodzaju doświadczeniem społecznym i moralnym, które umożliwia nauczenie się życzliwości, otwartości na potrzeby innych ludzi, odwagi i uporu w realizacji swoich aspiracji poznawczych (Turoś, 1988, s. 91–94). Jest to szczególnie wartościowy sposób dążenia młodzieży do osobistego rozwoju poprzez poznanie świata i nawiązanie kontaktów społecznych.

2. Założenia metodologiczne prezentowanych badań

Celem niniejszego artykułu jest ustalenie zmian i tendencji, jakie zachodziły w sposobach spędzania czasu przez młodzież podczas wyjazdów turystycznych na przestrzeni lat 2002–2007. Aby zdiagnozować powyższe założenie skorzystano z badań prowadzonych regularnie co roku przez Instytut Turystyki (IT) w Warszawie nt. „Aktywności turystycznej Polaków”. Z całej próby badawczej selekcjonuje się młodzież, czyli osoby w wieku 15–19 lat i na podstawie wypowiedzi tej grupy respondentów sporządza się opracowania nt. „Aktywności turystycznej młodzieży” (Łaciak, 2008, s. 13 i n.).

Badania prowadzone przez IT opierają się na międzynarodowej definicji turystyki (*Terminologia...*, 1995), zgodnie z którą przyjmuje się, że wyjazd turystyczny to taki, który połączony jest co najmniej z jednym noclegiem poza miejscem zamieszkania – zarówno w celu wypoczynkowym, rekreacyjnym, poznawczym, jak i zawodowym (delegacja, załatwianie interesów), religijnym, rodzinnym czy lecz-

niczym (pobyt w sanatorium). Badania obejmuje się podróże długoterminowe oraz krótkoterminowe, krajowe i zagraniczne. Ze względu na obszerność badań, niniejszy artykuł prezentuje tendencje i zmiany w sposobach spędzania czasu przez młodzież podczas długookresowych podróży krajowych.

Krajowy wyjazd długookresowy łączy się z dobrowolnym opuszczeniem miejscowości stałego zamieszkania na co najmniej 5 dni, tak więc połączony jest przynajmniej z czterema noclegami. Powrót z podróży osób uwzględnionych w badaniach musiał nastąpić między 1 stycznia a 31 grudnia każdego badanego roku (2007; 2006; 2005 itd.).

Metoda badawcza stosowana w badaniach to sondaż w miejscu zamieszkania respondentów przy użyciu kwestionariusza-ankiety. Badania prowadzone są na reprezentatywnej ogólnopolskiej próbie TNS OBOP. Założona wielkość próby – w zależności od roku, w którym prowadzono badania – wynosiła 5600–6000 osób, a jej stopień realizacji wynosi zwykle 66,8–67% w zależności od lat, w których prowadzi się badania. Wśród osób objętych badaniami 9% to osoby w wieku 15–19 lat, i właśnie ta grupa została uwzględniona przy charakterystyce aktywności turystycznej młodzieży.

W artykule wykorzystano również fragmenty wypracowań, które stanowiły część badań na temat wychowawczych funkcji turystyki przeprowadzonych przez autorkę niniejszego artykułu w 2004 roku w grupie dorastającej młodzieży (osiemnastolatki) w krakowskich szkołach ponadgimnazjalnych (Alejziak, 2008).

3. Cele długoterminowych wyjazdów turystycznych młodzieży

Cele wyjazdów wskazują na realizację potrzeb młodzieży podczas podróży turystycznych oraz wykazują związek wyjazdu z doskonaleniem osobowości, kształtowaniem cech charakteru, doskonaleniem kondycji fizycznej itp. Cele wyjazdów, które poddano analizie to (Łaciak, 2008, s. 29 i n.; 2006., s. 29 i n.; 2005, s. 29 i n.; 2003, s. 30 i n.):

- turystyczno-wypoczynkowy;
- odwiedziny u krewnych i znajomych;
- służbowy;
- religijny;
- zdrowotny;
- inny.

Z przeprowadzonych badań wynika, że w latach 2002–2007 najczęściej wymienianym celem krajowych wyjazdów długookresowych był cel turystyczno-wypoczynkowy (2002 – 63%), (2004 – 66%), (2005 – 65%), (2007 – 70%). Analizując otrzymane wyniki można zauważyć, że z roku na rok ten cel realizowa-

ny jest przez coraz większą grupę młodzieży. Sytuacja odwrotna dotyczy z kolei odwiedzin u krewnych lub znajomych. O ile w roku 2002, ten cel podróży wymieniło 40% respondentów, to w kolejnych latach daje się zauważyć wyraźną tendencję spadkową (2004 – 31%) oraz (2005 – 32%; 2007 – 25%). Powyższa zmiana postawy młodzieży wynikać może ze wzrostu zamożności ich rodzin, które są w stanie pokryć wysokie koszty turystycznych wyjazdów własnych dzieci, bądź większego różnicowania ofert turystycznych dostosowanych do zainteresowań młodych podróżników.

W znacznie mniejszym stopniu młodzież podczas długich wyjazdów turystycznych realizuje inne cele, do których zaliczyć należy cele: religijny (2002 – 7%; 2004 – 2%; 2005 – 4%; 2007 – 1%), zdrowotny (2004 – 2%; 2005 – 2%), służbowy (2007 – 2%). Spośród wymienionych, cel religijny jest realizowany w roku 2002 i 2005 częściej niż pozostałe, co może mieć związek z wizytą Jana Pawła II w Polsce w 2002 roku, a w roku 2005 – z jego śmiercią, gdzie rzesze młodych ludzi wyruszyły do Rzymu na ostatnią pielgrzymkę z naszym Papieżem. W przypadku braku spektakularnych wydarzeń cel religijny w grupie młodzieży w wieku 15–19 lat nie jest realizowany zbyt często.

Porównując z kolei podróże młodzieży do podróży ogółu populacji Polaków, w latach 2002–2005 można zauważyć, że młodzież częściej, niż ogół badanych rodaków, wyjeżdżała w celach turystyczno-wypoczynkowych. Ciekawe jednak, że w roku 2007 miała miejsce tendencja odwrotna – młodzież czyniła to rzadziej, i częściej odwiedzała krewnych i znajomych. Cele religijne, zdrowotne i służbowe w latach 2002–2005 podejmowane są przez młodzież zdecydowanie rzadziej niż przez ogół populacji Polaków, co – jak można przypuszczać – wynika z młodego wieku respondentów.

W latach 2002–2007 młodzież mieszkająca w największych miastach (2002 – 72%; 2004 – 72%; 2005 – 72%; 2007 – 83%) i miastach średniej wielkości (2005 – 70%), a także grupa młodzieży, która określała swoją sytuację materialną jako średnią (2002 – 68%; 2004 – 68%; 2007 – 75%) i dobrą (2005 – 66%) częściej wyjeżdżała w celach turystyczno-wypoczynkowych niż młodzież wiejska (2002 – 52%; 2004 – 52%; 2005 – 51%) oraz młodzież, która znajdowała się w nie najlepszej sytuacji materialnej (2007 – 43%). Osoby mieszkające bowiem na wsi w latach 2002–2005 (2002 – 56%; 2004 – 56%) najczęściej odwiedzały krewnych lub znajomych. Okazuje się także, że im mniejsza miejscowość, a także im gorsza sytuacja materialna młodzieży (2002 – 49%; 2004 – 49%; 2005 – 42%), tym powyższy cel wyjazdu jest częściej podejmowany. Co jednak ciekawe, w 2007 roku tendencja kształtowała się odwrotnie – odwiedziny u krewnych lub znajomych jako główny cel wyjazdów długookresowych najczęściej podejmowały osoby w dobrej sytuacji materialnej (37%) oraz z największych miast (32%).

4. Sposoby spędzania czasu podczas podróży długookresowych w latach 2002–2007

Podczas wyjazdów turystycznych młodzież przejawia różnorodne formy aktywności, które można zdiagnozować analizując sposoby spędzania czasu podczas podróży. Czyniąc to na przestrzeni lat 2002–2007 zauważa się niewielkie zmiany co do spędzania czasu podczas wyjazdów długookresowych, jednak niezmiennie pierwsze pięć pozycji zajmują (Łaciak, 2008, s. 38; 2006, s. 38; 2005, s. 38; 2003, s. 40):

1. spokojny wypoczynek, krótkie spacery;
2. poświęcanie czasu życiu towarzyskiemu i rozrywkom;
3. poprawa kondycji fizycznej: gimnastyka, zajęcia fitness, dłuższe spacery i wycieczki, pływanie, gry sportowe;
4. słuchanie radia, oglądanie telewizji;
5. zwiedzanie muzeów, skansenów, zabytków.

5. Wartości wypoczynkowe

Porównując rozkład wyników na przestrzeni lat 2002–2007 można zauważyć pewną pozytywną tendencję. Jest to przede wszystkim (z małymi wyjątkami) spadek biernych lub bardzo mało aktywnych form spędzania czasu podczas wyjazdów wakacyjnych, jakimi są: spokojny wypoczynek oraz krótkie spacery (2002 – 61,4%; 2004 – 60%; 2006 – 52%; 2007 – 53%), poświęcanie czasu życiu towarzyskiemu i rozrywkom (2002 – 58,3%; 2004 – 55%; 2005 – 46%; 2006 – 50%; 2007 – 41%), słuchanie radia, oglądanie telewizji (2002 – 24,9%; 2005 – 17%; 2006 – 21%; 2007 – 20%). Ostatnia wymieniona forma spędzania czasu przez młodych podróżników była jedną z bardziej lubianych w roku 2004 (27%), gdyż preferował ją prawie co trzeci respondent podczas długich podróży turystycznych.

Ciekawym jednak faktem jest to, że chodzenie do kawiarni, czy restauracji (2002 – 12,2%; 2004 – 12%; 2005 – 22%; 2006 – 17%; 2007 – 12%) – choć w znacznie mniejszym nasileniu niż formy wymienione powyżej – utrzymuje się w latach 2002–2007 na podobnym poziomie. Wyjątek stanowi rok 2005 (22%) – gdzie powyższa forma przeżywała swój renesans. Wówczas więcej niż co piąty młody uczestnik wyjazdów turystycznych, między innymi, w ten właśnie sposób spędzał swój czas podczas długich podróży, łącząc go ze spokojnym wypoczynkiem oraz krótkimi spacerami (2005 – 62%), które w analizowanym roku również stanowiły formę dominującą.

Poniżej przytoczono kilka wypowiedzi młodych osób na temat wyjazdów turystycznych.

66, LO, 629¹. Od najmłodszych lat jeżdżę z rodzicami nad morze. Jest to czas, który możemy poświęcić tylko sobie. Podczas roku szkolnego każdy jest zajęty własnymi sprawami, nie ma dostatecz-

¹ Kod respondenta, typ szkoły, numer kwestionariusza-ankiety.

nej ilości czasu, aby usiąść spokojnie i porozmawiać. Jeśli chcę przygotować się do szkoły, muszę zmniejszyć ilość czasu poświęconego rodzinie. Wybór należy do mnie. Wszystko zależy od wyznawanej hierarchii wartości. Wyjazdy z rodzicami trwały zazwyczaj 2 tygodnie. Celem był odpoczynek. Podczas gdy rodzice spędzali czas wygrzewając się na słońcu, ja schładzałam się kąpielami. Wieczorami spacerowaliśmy wzdłuż plaży, oglądaliśmy zachody słońca, jeździliśmy czasami rowerami zwiedzić najbliższą okolicę, graliśmy w siatkówkę, koszykówkę, bilard, czasami oglądaliśmy TV. Najważniejszy był dla mnie fakt, iż mogłam w pełni się zrelaksować w towarzystwie moich bliskich.

Tablica 1

Sposoby spędzania czasu przez młodzież podczas podróży długookresowych w latach 2002–2007 (w %)

Lp.	Sposoby spędzania czasu	2002	2004	2005	2006	2007
1.	Spokojny wypoczynek, krótkie spacery	61,4	60	62	52	53
2.	Poświęcanie czasu życiu towarzyskiemu i rozrywkom	58,3	55	46	50	41
3.	Poprawa kondycji fizycznej: gimnastyka, zajęcia fitness, dłuższe spacery i wycieczki, pływanie, gry sportowe	35	39	23	30	38
4.	Słuchanie radia, oglądanie telewizji	24,9	27	17	21	20
5.	Zwiedzanie muzeów, skansenów, zabytków	9,9	13	23	16	17
6.	Przebywanie w ciszy, spokoju, z dala od ludzi	14,8	12	12	17	14
7.	Odwiedzanie parków narodowych lub krajobrazowych	5,3	16	12	11	13
8.	Chodzenie do kawiarni, restauracji	12,2	12	22	17	12
9.	Odwiedzanie miejsc kultu religijnego	7,7	2	8	1	8
10.	Zdobywanie wiedzy i umiejętności (np. nauka języków obcych)	2	3	6	7	7
11.	Ulubione zajęcia hobbystyczne (wędkarstwo, fotografowanie, zbieranie grzybów)	8	9	4	13	6
12.	Turystyka kwalifikowana (np. żeglarstwo, kajakarstwo, wspinaczki górskie, jazda konna)	11,5	16	9	10	5
13.	Narciarstwo	3,2	1	2	2	4
14.	Udział w przedstawieniach teatralnych, koncertach, seansach filmowych	5,5	7	1	3	3
15.	Czytanie	3,7	6	6	4	3
16.	Zabiegi lecznicze, sanatoryjne, kuracja klimatyczna	0,9	2	2	1	–
17.	Specjalistyczne zabiegi rehabilitacyjne związane z inwalidztwem	–	–	–	–	1
18.	Inne	21,2	18	24	19	35

Źródło: J. Łaciak, *Aktywność turystyczna młodzieży*, Instytut Turystyki w Warszawie.

10, T, 609. Wyjazdy, w których uczestniczyłam były organizowane przez rodzinę. Często wyjeżdżam z rodzicami w góry, przynajmniej 1 raz w roku. Są to wyjazdy najczęściej do rodziny. Najczęściej odwiedzanymi przeze mnie miejscami są: Zakopane, Lipnica Wielka, Jablonka. Powodem wyjazdów są: odpoczynek, odwiedzenie rodziny, zwiedzanie krajobrazów, poznawanie wielu nowych ciekawych ludzi (nawiązanie nowych kontaktów). Podczas takich wyjazdów można bardzo miło i przyjemnie spędzić czas, np. poprzez granie w piłkę, pływanie itp., ale przede wszystkim można naprawdę wypocząć. Poleniuchować sobie troszkę. Najważniejsze w tych wyjazdach jest to, że mogę spędzić je z rodziną. Nikt wtedy nie myśli o rodzinnych problemach itp. Zawsze jest miła atmosfera i zawsze świetnie się bawię na takich wyjazdach.

Wojowniczy orzeł, LO, 563. W te wakacje wyjechałem sam z kolegami do Mielna. Trwało to 2 tygodnie. Pojechalśmy dla rozrywki. A w wolnym czasie chodziliśmy na plażę i dyskoteki. Na tym wyjeździe zdałem sobie po raz pierwszy sprawę z tego, jak ważni są dla mnie moi przyjaciele i jak silna jest więź emocjonalna łącząca nas. Pomimo głodu i braku pieniędzy przetrzymaliśmy to, gdyż byliśmy razem.

6. Aktywność ruchowa

Ważnym elementem turystyki młodych jest jej funkcja kompensacyjna i zdrowotna, którą uczestnicy realizują, między innymi, poprzez aktywne formy rekreacji. Ich następstwem jest poprawa kondycji fizycznej oraz zdrowia. Prowadzenie zdrowego, czy raczej prozdrowotnego stylu wypoczynku jest najczęściej związane z nawykami wyniesionymi z rodzinnego domu, a w wieku dorastania także z indywidualnymi wyborami, jakich dokonuje człowiek, w zakresie różnych aspektów swojej aktywności w życiu codziennym, a następnie podczas wyjazdów turystycznych. „Zdrowy styl życia” (Kwilecka, Brożek, 2007, s. 95), ale również zdrowy styl wypoczynku to pojęcie dość nowe. Styl życia definiuje się jako zespół zachowań, postaw oraz ogólną filozofię życia jednostki lub grupy, zespół zależny od środowiska, norm społecznych i kulturowych, w których żyje człowiek i społeczeństwo, do której należy, jak również od osobistych przekonań i przyjętego systemu wartości (Słońska, 1994). Tradycyjnie uznawane składowe zdrowego stylu życia to: aktywność ruchowa, prawidłowy sposób odżywiania, właściwe proporcje czasu przeznaczanego na pracę i wypoczynek, umiejętność radzenia sobie ze stresem, obniżenie poziomu agresji, zachowanie optymizmu życiowego, życzliwość wobec siebie i innych. Siedzący tryb życia i niedobór ruchu u współczesnego człowieka prowadzi do zaburzeń całego ustroju. Dlatego tak ważne jest, aby podczas wyjazdów turystycznych młodzież spędzała czas aktywnie, podejmując znaczną ilość zabaw ruchowych, wędrówek, uczestnicząc w różnorodnych formach turystyki kwalifikowanej.

W analizowanych badaniach aktywne formy spędzania czasu podczas długoterminowych wyjazdów turystycznych, które zaproponowano młodzieży do oceny to:

– poprawa kondycji fizycznej: gimnastyka, zajęcia fitness, dłuższe spacerowanie i wycieczki, pływanie, gry sportowe;

- narciarstwo;
- turystyka kwalifikowana (np. żeglarstwo, kajakarstwo, wspinaczki górskie, jazda konna).

Z prowadzonych badań wynika, że „poprawa kondycji fizycznej” jest kategorią dość istotną dla badanej młodzieży i na przestrzeni lat 2002–2007 (2002 – 35%; 2004 – 39%; 2005 – 23%; 2006 – 30%; 2007 – 38%) zajmuje niezmiennie trzecią pozycję wśród wszystkich osiemnastu badanych kategorii spędzania czasu podczas długoterminowych wyjazdów turystycznych.

Analizując aktywne formy spędzania czasu można jednak zauważyć, że młodzież znacznie częściej podejmuje niezbyt forsowne, rekreacyjne formy sportu, jakimi są: zajęcia fitness, dłuższe spacery, wycieczki, pływanie, gry sportowe, niż zajęcia wymagające przygotowania kondycyjnego i wiedzy, czyli różnorodne formy turystyki kwalifikowanej. Podejście młodych do przyjemnościowych form ruchowych na przestrzeni lat 2002–2007 – z małym wyjątkiem – wykazuje tendencję wzrostową. W zależności od finansów lub mody, co trzeci (2006 – 30%) lub nawet więcej niż co trzeci respondent (2002 – 35%), (2004 – 39%), (2007 – 38%) przejawiał zainteresowanie rekreacją ruchową. Wyjątek stanowi rok 2005 (23%), w którym to wystąpiła tendencja odwrotna. Młodzież rzadziej przejawiała postawę aktywną, częściej oddając się spokojnemu wypoczynkowi i życiu towarzyskiemu.

Niewielka tendencja wzrostowa dotyczy **n a r c i a r s t w a**. Porównując uczestnictwo młodzieży w tej formie rekreacji w roku 2007 (4%) do lat 2006–2005 (2%; 2%) – zauważamy dużą różnicę. Liczba młodzieży wyjeżdżająca na narty zwiększyła się aż dwukrotnie, a w stosunku do roku 2004 (1%) – różnica ta jest jeszcze większa. Z kolei uczestnictwo młodzieży w roku 2002 (3,2%) zajmuje miejsce środkowe w stosunku do analizowanych powyżej lat. Ta forma spędzania czasu wolnego staje się coraz bardziej atrakcyjna dla młodzieży, jednak ze względu na koszty wynikające z konieczności posiadania odpowiedniego sprzętu oraz geograficznego położenia gór, nigdy nie będzie dostępna dla szerokich rzesz młodych ludzi.

Przeciwstawną postawę z kolei młodzież przejawia w odniesieniu do **t u r y s t y k i k w a l i f i k o w a n e j**, gdzie w roku 2007 (5%) daje się zauważyć duży spadek uczestnictwa w tej formie turystyki w porównaniu do roku 2002 (11,5%). Analizując jednak okres 2002–2007 dostrzegamy, że sytuacja przedstawia się mniej drastycznie. Otrzymane wyniki sugerują jednak, że wiele jest jeszcze do zrobienia. Aby przygotować młodzież do uczestniczenia w różnych formach turystyki kwalifikowanej ważna jest postawa nauczycieli w szkole, którzy powinni przekazywać młodzieży wiedzę na temat prozdrowotnych korzyści uprawiania turystyki kwalifikowanej i zaszczepiać potrzebę uczestniczenia w tej formie wypoczynku. Jest to niezmiernie ważne, gdyż turystyka kwalifikowana łączy wysiłek fizyczny z możliwością poznania piękna kraju. Jak uważa wielu badaczy „Przyszłością turystyki jest turystyka aktywna” i należy traktować wspieranie i promowanie powyższej formy turystyki jako zadanie priorytetowe (Kunce, 1998, s. 19–28).

W programach imprez turystyki kwalifikowanej wplecione są elementy konkurencji sportowych, które podnoszą atrakcyjność, dają możliwości wyzycia się młodzieży, która obok zamiłowania krajoznawczego pasjonuje się również sportową rywalizacją (Jabłoński, 2009, s. 177).

Turystyka kwalifikowana, jeśli nawet zawiera niektóre elementy zbliżone do sportu, takie jak: umiejętność posługiwania się sprzętem, doskonalenie tężyzny fizycznej, to głównym jej celem jest poznawanie kraju oraz samodzielne zdobywanie i doskonalenie wiedzy turystycznej i krajoznawczej.

Promowanie zdrowego stylu życia we współczesnych czasach jest warunkiem niezbędnym i koniecznym, aby wspierać prawidłowy rozwój młodzieży na wszystkich płaszczyznach: intelektualnej, fizycznej, psychicznej. Aktywne formy spędzania czasu wolnego przeciwdziałają patologicznym zachowaniom, takim jak: nadużywanie alkoholu, palenie papierosów, zażywanie narkotyków. Aktywność ruchowa przeciwdziała agresji, która promowana jest we współczesnym świecie na każdym kroku we wszechobecnej telewizji oraz Internecie. Agresywne zachowania obserwowane w grach komputerowych, filmach, programach telewizyjnych, na niektórych stronach internetowych stają się elementem codziennego stylu życia w rodzinie, szkole, grupie rówieśniczej. Stają się elementem naturalnego zachowania młodzieży.

Aktywność ruchowa wpisana w budżet czasu młodzieży w codziennym życiu oraz podczas wypraw turystycznych, umiejscawia młodego człowieka wysoko w hierarchii społecznej zarówno w grupie rówieśniczej, jak też w dorosłym życiu. Aktywność ruchowa ma istotny wpływ na wypracowanie stylu dążącego do samorealizacji, który uwzględnia nie tylko wartości tradycjonalizmu, opartego na konsumpcji kulturalnej, ale przede wszystkim wartości nowoczesności, gdzie oprócz posiadania, ceni się możliwość realizacji samego siebie. Styl ten promuje postawę człowieka umiającego dokonywać osobistych wyborów przejawiających się troską o własne zdrowie. Obok dążenia do prestiżu i posiadania, aktywność ruchowa rozwija aspiracje samorealizacyjne, które nadają życiu młodzieży dynamikę i ekspresję, powodują, że młodzi dążą do bycia człowiekiem wszechstronnie rozwiniętym, zdrowym, sprawnym, umiającym organizować swój czas wolny, czerpiącym z tego radość życia i motywację do działania (Kwilecka, Brożek, 2007, s. 96).

Młodzi na temat zalet aktywności ruchowej podczas wyjazdów turystycznych wypowiadają się następująco:

07, LO, 632. Miałem okazję uczestniczyć w różnych formach wypoczynku – zarówno samodzielnych, jak i zorganizowanych przez szkołę czy biuro podróży. Wycieczki z grupą znajomych, które zorganizowaliśmy samodzielnie wspominam najlepiej. Uczą nas odpowiedzialności – podczas wycieczki na Babią Górę musieliśmy udzielić koleżance pierwszej pomocy, a później wezwać GOPR. Z kolei wyjazdy zorganizowane dają nam przede wszystkim gwarancję dopracowania w szczegółach, pozwalają na optymalne wykorzystanie czasu np. podczas zwiedzania, gdyż bazujemy na doświadczeniu przewodników [...] Każdy wyjazd i wycieczka to dla mnie okazja do uprawiania sportu (narty, snowboard, rajdy rowerowe, wspinaczka górską), możliwość zwiedzania, zarówno Polski, jak i innych krajów, a także wiele sytuacji, podczas których mogę poznać innych ludzi, ich kulturę, tradycje.

26, LO, 378. Do tej pory wyjeżdżałam na wiele wyjazdów zorganizowanych, były to wyjazdy coroczne, takie jak kolonie, obozy. Najbardziej lubię wycieczki w góry. Najważniejszy jest jednak dla mnie tegoroczny wyjazd na obóz harcerski. Obóz ten złożony był z kilku części: żagle, wędrówki w Gdańsku, obóz stały w Gdzie Wielkiej i wyjazd w Bieszczady. Całość trwała 4 tygodnie. Ten wyjazd był dla mnie bardzo ważny, ponieważ podczas niego wielu rzeczy się dowiedziałam po raz pierwszy w życiu. Pierwszy raz byłam na obozie harcerskim, pierwszy raz byłam na Mazurach, pierwszy raz żeglowałam, pierwszy raz zwiedzałam Gdańsk tak dokładnie, pierwszy raz mieszkałam w lesie, robiłam pionierkę, pierwszy raz wyjechałam w Bieszczady na obóz wędrowny. Podczas tego wyjazdu nauczyłam się wielu rzeczy. Poznałam podstawy żeglarstwa, nauczyłam się większej samodzielności, nauczyłam się odpowiedzialności także za inne osoby, poznałam wspaniałych ludzi, współpracowałam z nimi, żyłam się z nimi. Ten wyjazd sprawdził mnie w wielu sytuacjach, bardziej zaakceptowałam także samą siebie, zachwycałam się pięknem przyrody, otaczającego świata.

Kilometr 603306026, LO, 419. Od kiedy zaczęłam trenować lekkoatletykę co roku jeżdżę na obozy sportowe. Są to najfajniejsze wakacje jakie spędziłam. Najbardziej podobał mi się tegoroczny obóz. Głównym celem, jaki mamy jadąc na ten obóz to trenowanie. Ciężkie treningi dwa razy dziennie. Ale przecież jest wiadome, że oprócz trenowania jest masa innych zajęć. Urządzamy sobie ogniska, zawody, wieczory zapoznawcze itd. Bawimy się na dyskotekach, zakochujemy się i z obozu sportowego robi się obóz miłosny. Taki obóz powoduje, że jestem samodzielniejsza, decyduję o sobie.

7. Aktywność poznawcza

Nieodłącznym elementem aktywności własnej, zapewniającej człowiekowi prawidłowe funkcjonowanie w otaczającym świecie, jest zaspokajanie potrzeby poznawczej. Człowiek, zamiast biernie spostrzegać rzeczy i zjawiska, dąży do ich poznania. Szczególnie interesujące są te rzeczy i zjawiska, które wywołały jego ciekawość oraz pozytywne emocje (przyjemność, satysfakcja) towarzyszące efektowi tego poznania. Ciekawość człowieka, bez względu na to, w jakim okresie rozwoju się znajduje, jest zawsze siłą napędową jego orientacji w otaczającej rzeczywistości. Przyspiesza procesy uczenia się, zapewnia odporność na trudności, uniezależnia człowieka od pośrednich źródeł wiedzy (np. szkoła). Człowiek ciekawy świata nie pozostaje bezczynny. Jego umysł jest otwarty na różnorodne zjawiska, zmieniającą się rzeczywistość, ocenę otaczającego świata godną uwagi, poszukiwań, refleksji. Dlatego właśnie, konieczne jest pobudzanie siebie i innych do dostrzegania tego, co nowe i nieznanne (Gurycka, 1977, s. 36 i n.).

Ciekawość poznawcza, a właściwie dociekanie, jest źródłem kształtowania postaw. Jednym z preferowanych jej sposobów w wieku młodzieńczym są wyjazdy turystyczne organizowane w regionie, w którym mieszka młodzież lub po całym kraju. Wyjazdy te zaspokajają żądze przygód, chęć poznania przyrody, zabytków, ludzi, folkloru. Są to wyjazdy samodzielne lub zorganizowane w grupie przyjaciół, kolegów, koleżanek, czyli w tzw. „paczkach”. Ten rodzaj aktywności uprawiany przeważnie w okresie wakacji jest dla młodzieży wyjątkowo atrakcyjny, gdyż daje

poczucie swobody, odprężenia, zbliżenia do przyrody, poznawania nowych okolic, samodzielności, polegania na sobie, a także bliskiego kontaktu z kolegami.

W analizowanych badaniach aktywność poznawczą młodzieży zdiagnozowano proponując respondentom do oceny następujące kategorie:

1. zdobywanie wiedzy i umiejętności (np. nauka języków obcych);
2. zwiedzanie muzeów, skansenów, zabytków;
3. odwiedzanie parków narodowych lub krajobrazowych;
4. odwiedzanie miejsc kultu religijnego;
5. ulubione zajęcia hobbystyczne (wędkarstwo, fotografowanie, zbieranie grzybów);
6. udział w przedstawieniach teatralnych, koncertach, seansach filmowych.

7.1. Wartości edukacyjne

Wartości edukacyjne nie zajmują zbyt wysokiej pozycji wśród badanych sposobów spędzania czasu podczas długoterminowych wjazdów młodzieży, pomimo tego, że są one ważnym czynnikiem wpływającym na rozwój osobowości każdego człowieka. Pewną nadzieję budzi fakt, iż porównując lata 2007, 2006 i 2005 do roku 2002 daje się zauważyć wyraźna tendencja wzrostowa w zakresie potrzeby zdobywania wiedzy i umiejętności podczas wyjazdów turystycznych. Pomimo że wskaźniki procentowe określające grupę młodzieży, która w ten sposób spędza czas na wakacjach nie są zbyt wysokie, to jednak w latach 2007 (7%), 2006 (7%) oraz 2005 (6%) – są trzykrotnie wyższe niż w roku 2002 (2%). Można więc zauważyć, że pewna – niezbyt liczna – grupa młodych chcąc sprostać wyzwaniom współczesnego świata, nawet w czasie przeznaczonym na wypoczynek pragnie doskonalić znajomość języków obcych oraz poszerzać horyzonty z różnych dziedzin życia w praktyce oraz poprzez czytanie gazet, czasopism, książek (2002 – 3,7%; 2004 – 6%; 2005 – 6%; 2006 – 4%; 2007 – 3%). Uzyskane wskaźniki procentowe w latach 2002–2006 podkreślają, że młodzież była zainteresowana zdobywaniem wiedzy nie tylko poprzez „praktykę”, ale także poprzez zgłębianie wiedzy teoretycznej, czytając różnego rodzaju publikacje podczas wakacyjnych podróży. Jednak w roku 2007 obserwujemy znaczny spadek powyższego wskaźnika. Jego poziom – w porównaniu do lat 2004–2005 – jest dwukrotnie niższy. Nie osiągnął on nawet poziomu, który wystąpił w 2002 roku. Próbując wyjaśnić powyższą sytuację, można założyć, iż miejsce czytelnictwa w tradycyjnej formie coraz częściej zajmuje Internet, a ponieważ podczas wyjazdów turystycznych dostęp do komputera i Internetu nie zawsze jest możliwy, stąd w 2007 roku nastąpił spadek powyższego wskaźnika. Założenie może okazać się słuszne, jeżeli w roku 2008 wystąpi podobna tendencja.

Oceniając postawę młodych wobec realizacji potrzeby związanej ze zdobywaniem wiedzy i umiejętności podczas wyjazdów turystycznych, można założyć, że

w badanej grupie – choć niezbyt licznej – tzw. „czas pusty”, czyli czas bez programu, bez planu, czas źle zorganizowany, destrukcyjnie wpływający na osobowość, występuje sporadycznie.

Aktywność poznawcza to również poznawanie świata poprzez o d w i e d z a n i e miejsc kultu religijnego. Jednak wartości religijne, kontemplacja, wewnętrzna odnowa, poznawanie miejsc związanych z odmiennymi religiami w grupie badanej młodzieży nie zajmują zbyt wysokiej pozycji, charakteryzują się jednak pewną regularną cyklicznością. W latach 2007, 2005, 2002 młodzież przejawiała większe zainteresowanie powyższą formą turystyki niż w latach 2006 i 2004.

7.2. Wartości kulturowe

Wartościową formą spędzania czasu młodzieży podczas wyjazdów długoterminowych jest kontakt z dziedzictwem przeszłości, dlatego młodzi odwiedzają muzea, skanseny, zabytki naszego kraju. Podczas wyjazdów młodzież poszerza wiedzę z różnych dziedzin życia konfrontując teorię z praktyką, wiedzę zdobytą w ławce szkolnej z rzeczywistością, jest również aktywnym świadkiem wielu zdarzeń, które mają miejsce współcześnie. Analizując wskaźniki procentowe w latach 2002 (9,9%), 2004 (13%), 2005 (23%), 2006 (16%), 2007 (17%) można zauważyć, że grupa młodzieży, która interesuje się kulturą i zabytkami kraju nie jest liczna, jednak pozytywnym przejawem jest niewielka tendencja wzrostowa, która wskazuje, że coraz większa grupa młodzieży interesuje się dziedzictwem naszego kraju.

Aby jednak zachęcić młodzież do odwiedzania muzeów, konieczne jest podjęcie wielu działań mających na celu podnoszenie atrakcyjności powyższych jednostek. Jak uważa F. Midura (2006, s. 23), aby zainteresowanie muzeami było większe należy:

- rozszerzyć zakres różnorodnych wydawnictw o charakterze informacyjnym, reklamowym, pamiątkowym (foldery, katalogi, slajdy, pocztówki, informatory), poświęconych poszczególnym muzeom i zespołom zabytkowym,
- wprowadzić większe zróżnicowanie czasu otwarcia muzeów, w szczególności w sezonie turystycznym,
- usprawnić system informacji wizualnej na drogach i szlakach turystycznych, przy hotelach, motelach, campingach, muzeach i zabytkach,
- prowadzić badania nad percepcją wystaw stałych i czasowych w zakresie odbioru ekspozycji, przystępności, dogodności zwiedzania,
- prowadzić badania pedagogiczne pokazujące, w jaki sposób młodzi przyjmują przekazywaną wiedzę oraz jakich zmian należy dokonać w prezentacji ekspozycji.

Z pewnością muzeum zbliży się do potrzeb młodzieży, jeżeli postawę pasywną zastąpi strategią aktywnego uczestnictwa, odstępując od modelu „muzeum – świątynia sztuki”. Ważną częścią przemian jest zmiana sposobu myślenia o działalności muzeum. Jej istotą jest nie tyle eksponat, kolekcja, czy samo muzeum, ale

człowiek – jego potrzeby, oczekiwania oraz korzyści, jakie przyniesie wizyta w muzeum (Stasiak, 2006, s. 33). Muzea nie mogą stać się jednak parkiem rozrywki, powinny zachować swoją tożsamość oraz swoje walory społeczne i kulturowe (Midura, 2006, s. 25).

Potrzebę uatrakcyjnienia ekspozycji muzealnych, potwierdzają słowa jednej z uczestniczek wyjazdów wakacyjnych, która zwraca uwagę, że podczas wypraw turystycznych zwiedza tylko ciekawe muzea i zabytki, ale tylko wtedy, gdy pogoda uniemożliwia realizację ciekawszych form wolnoczasowych. Z wypowiedzi wynika, że plaża wygrywa z dziedzictwem przeszłości i jak można wnioskować na podstawie otrzymanych wyników badań, nie jest to przypadek odosobniony.

66, LO, 596. Gdy jest ładna pogoda to chodzimy się opalać, a gdy jest brzydka lub zimno to zwiedzamy zamki, muzea – ale tylko te ciekawe, latarnie morskie itp.

7.3. Uczestnictwo w kulturze

Do instytucji kulturalnych o ograniczonym zasięgu należą, oprócz muzeów i wystaw, także teatry, filharmonie. Nie obejmują one kultury masowej, ale zaspokajają potrzeby kulturalne wyselekcjonowanego kręgu odbiorców udostępniając swe dzieła. Potwierdzają to uzyskane wyniki badań, z których wynika, że podczas długoterminowych wyjazdów turystycznych udział młodzieży w przedstawieniach teatralnych, koncertach, seansach filmowych w latach 2007 (3%), 2006 (3%), 2005 (1%), 2004 (7%), 2002 (5,5%) jest niski. Spośród analizowanych lat 2002–2007, najwyższy udział młodzieży w kulturze miał miejsce w roku 2004 (7%), a najniższy w roku 2005 (1%). Z kolei w latach 2007–2006, wskaźniki osiągają poziom prawie dwukrotnie niższy niż w roku 2002. Spokojny wypoczynek oraz życie towarzyskie – czyli niezbyt wyczerpujące formy wolnoczasowe – ciągle zajmują najważniejsze miejsce w organizacji czasu podczas długich wyjazdów turystycznych. Po dużym wysiłku w trakcie roku szkolnego zdecydowanie największa grupa młodzieży szuka zajęć, w których może zrelaksować się, wypocząć, a tylko nieliczni pragną realizować potrzeby kulturalne.

Młodzież, która jednak uwzględniła ten element w wyjazdach turystycznych swoje wrażenia opisuje następująco:

Baryp, LO, 120. Mój ostatni samodzielny wyjazd spędziłam w gronie przyjaciół w małym miasteczku na Lubelszczyźnie (Kazimierz Dolny). Wtedy w miasteczku odbywa się festiwal filmowy, dzięki czemu mogłam obejrzeć wiele filmów (odpłatnie – w namiotach i kinach, jak również darmowych wyświetlanych na telebimie, na małym rynku), a nawet premiery. Seanse zazwyczaj zaczynały się wieczorem (te wyświetlane na zewnątrz) około 21.00 – prowadziłam wówczas życie nocne. W dzień spałam; bądź zwiedzałam tamtejsze zabytki, często bywałam w herbaciarni (podają tam fantastyczną herbatę brzoskwiniową). Po seansach co dzień organizowane były zabawy (dyskoteki) w różnych stylach muzycznych. Na nich młodzież wszystkich subkultur świetnie się bawiła, nie bacząc na różnice wyglądu, bycia, wiary. Wszyscy byli wobec siebie tolerancyjni (w Krakowie jest inaczej, dlatego ja z przyjaciółmi lubimy tam spędzać wakacje).

7.4. Wartości przyrodnicze

Parki narodowe i krajobrazowe są z kolei doskonałym miejscem do uprawiania turystyki pieszej, obozów wędrownych, turystyki kwalifikowanej. Podczas tego rodzaju imprez młodzież realizuje cele kształcące, poznawcze, wychowawcze. Podczas wędrówek po parkach narodowych i krajobrazowych młodzież poznaje środowisko, przyrodę, krajobrazy, miejscowości położone na trasach wakacyjnych wędrówek, twórców zamieszkujących odwiedzane obszary kraju, przeszłość regionów, dalsze plany rozwoju. Cele kształcące wędrówek po parkach narodowych polegają na pogłębianiu wiedzy o przyrodzie ojczystego kraju. Podczas wędrówek młodzież realizuje także cele wychowawcze, doskonaląc osobowość i cechy charakteru, takie jak: odwaga, solidarność, koleżeńskość, współodpowiedzialność, obowiązkowość, dojrzałość życiową, tężyznę fizyczną, przedsiębiorczość (Alejsiak, 2008, s. 164). Młodzież uczy się orientacji w terenie, ochrony środowiska naturalnego, organizacji czasu, zdobywania odznak turystyki kwalifikowanej, aktywności społecznej. Wędrówki piesze po parkach narodowych i krajobrazowych pozwalają dotrzeć do najciekawszych miejsc, umożliwiają młodym wędrowcom poznanie terenu. Młodzież realizuje tam cele wychowania zdrowotnego, trudy wędrówki wzmacniają tężyznę fizyczną, hartują ducha, wzmacniają sprawność fizyczną i psychiczną. Pobyt na terenie parków narodowych i krajobrazowych kształtuje u młodzieży wrażliwość estetyczną, która przejawia się zdolnością do przeżywania piękna i potrzeby obcowania z nim. Przyroda – jak uważa wielu jej miłośników – jest geniuszem piękna. Wychowanie estetyczne polega więc na zwracaniu uwagi na tajemniczość boru i puszczy, odcienie zieleni, bogactwo barw łąki itp.

Z analizowanych badań wynika, iż odwiedzanie parków narodowych i krajobrazowych w roku 2007 uplasowało się spośród osiemnastu zaproponowanych do oceny kategorii na siódmym miejscu. Wydaje się więc, że rodzice, nauczyciele i wychowawcy mają jeszcze wiele do zrobienia, aby wypracować u młodzieży potrzebę kontaktu z naturą, z przyrodą, umiejętność odczuwania zadowolenia z obserwacji otaczającego piękna przyrody (Denek, 2000, s. 150). Z analizowanych wskaźników procentowych wynika, że taka potrzeba istnieje. Porównanie wskaźników procentowych uzyskanych w latach 2006 (11%), 2005 (12%), 2004 (16%) do roku 2002 (5,3%) – wskazuje, że odsetek młodzieży organizującej wypoczynek na terenie parków narodowych i krajobrazowych jest dwukrotnie wyższy, a w roku 2007 (13%) – ponad trzykrotnie. Wydaje się, że większy nacisk nauczycieli w szkole na edukację zdrowotną, wychowanie estetyczne, a także kształtowanie świadomości, co do ważności kontaktu z przyrodą, jako naturalnego środowiska życia człowieka i potrzebę czasowej ucieczki z terenów wysoko zurbanizowanych, powinien przynieść zamierzone rezultaty.

Poniżej przytoczono kilka wypowiedzi młodych na temat omawianego zagadnienia:

GK, T, 209. W tym roku byłam na wyjeździe z moimi przyjaciółmi. Wypoczywaliśmy w Zakopanem 10 dni. Pojechaliśmy wspólnie, ponieważ chcieliśmy spędzić ze sobą wspaniałe chwile, wolne od problemów, od szkoły. Chcieliśmy swoje nudne, szare życie, które praktycznie cały czas kręci się wokół szkoły, zamienić na zabawę. Uwielbiamy chodzić po górach, dlatego wybraliśmy Zakopane. Wspinaczki to nasz żywioł. Codziennie chodziliśmy z samego rana na łąki, by zobaczyć jak pasterze wyganiają owce. Piękny widok. Odwiedziliśmy wiele dolin. Oczywiście nie pominęliśmy także Krupówek. Najważniejsze było to, że mieliśmy czas, aby wspólnie porozmawiać. Bardzo tego potrzebowaliśmy.

Urwik, T, 660. Na wyjazdy zorganizowane wyjeżdżam prawie co roku, najczęściej w góry, np. Bieszczady, Beskidy, Sudety, Karkonosze. Osobą, która towarzyszy mi w tych wyjazdach prawie zawsze jest mój kuzyn. Jeżeli wyjeżdżamy to tylko na wyjazdy dwutygodniowe lub pięciodniowe wędrówki po górach. Powodem wyjazdów jest chęć zobaczenia pięknych krajobrazów, spotkanie nowych ludzi na szlaku. Czas wolny spędzaliśmy głównie na wysiłku fizycznym, tzn. piesze wędrówki po szlakach albo mecze piłki nożnej. Wyjazdy nauczyły mnie głównie tego, jak sobie radzić w trudnych warunkach, co robić, gdy braknie wody, gdy się zgubimy, albo komuś się coś zepsuje. Nauczyłem się również chodzenia po górach, gdyż nie jest to taka prosta sprawa.

21, T, 618. Tegoroczne wakacje jednak różniły się od poprzednich, gdyż spędziłam je przede wszystkim ze swoimi znajomymi. Wyjazd odbył się 14 lipca do Poronina (niedaleko Zakopanego). Organizowaliśmy sobie różne wycieczki, np. nad Morskie Oko, Czarny Staw, do Zakopanego. Zwiedziliśmy okolice, podziwialiśmy widoki. Najbardziej podobały mi się chwile spędzone przy ognisku nad pobliską rzeczką.

7.5. Zainteresowania i hobby

Zainteresowania są siłą motoryczną w rozwoju osobowości. U dorastającej młodzieży wychodzą one poza problemy objęte programem nauczania. Są realizowane w działalności pozalekcyjnej w szkole oraz poza nią. W szkolnych oraz pozaszkolnych kołach zainteresowań, klubach, specjalistycznych sekcjach młodzież rozwija różnorodne zainteresowania związane z plastyką, fotografią, modelarstwem, sportem, turystyką. Poza tym młodzież w wieku dorastania wykazuje duże zainteresowanie muzyką, literaturą, filmem, techniką oraz różnymi dziedzinami nauki. Jak pisała M. Tyszkowa (1977, s. 189), kierunek aktywności w ten sposób podjęty jest na ogół dość trwałe.

Z przeprowadzonych badań wynika, że w trakcie długoterminowych wyjazdów turystycznych w latach 2002 (8%), 2004 (9%), 2005 (4%), 2006 (13%), 2007 (6%) niezbyt liczna grupa respondentów realizuje swoje ulubione zajęcia hobbystyczne (wędkarstwo, fotografowanie, zbieranie grzybów). Na przestrzeni lat 2002–2007 poziom wskaźników procentowych ulega nieznacznym wahaniom. Najwyższy wystąpił w roku 2006, najniższy w roku 2005, w którym to największa grupa młodzieży preferowała spokojny wypoczynek (62%), chodzenie do kawiarni czy restauracji (22%) oraz zwiedzanie muzeów, zabytków, skansenów (23%). W roku 2007 – w porównaniu do roku 2006 – prawie dwukrotnie maleje odsetek młodzie-

ży, zainteresowanej realizacją własnego hobby podczas długich podróży turystycznych.

M..., LO, 383. [...] obozy, na które jeździłam były obozami baletowymi, gdyż od 5. roku życia uczęszczam na balet. Dzień na takich obozach nie wyglądał, tak jak na zwykłych obozach czy koloniach, owszem, czasami chodziliśmy na wycieczki, jednak głównym celem takich obozów było doskonalenie naszych umiejętności w zakresie baletu, tańca, nie tylko w formie normalnych lekcji, ale także poprzez wymyślanie własnych choreografii, zajęcia plastyczne, występy, zabawy taneczne. Uważam, że taki wyjazd dobrze wpłynął na moje życie, nabrałam lepszej kondycji, zintegrowałam się z koleżankami ze szkoły baletowej, pedagogami.

Gład, T, 665. Ostatnio byłem na kilkudniowym wyjeździe w góry. Zawsze wyjeżdżam z kolegami, a w czasie podróży zawieram nowe znajomości. Wyjeżdżam, aby odpocząć i poznać nowe miejsca. Podczas wycieczek dużo przebywaliśmy w terenie i dużo czasu spędziłem też na zwiedzaniu okolic i fotografowaniu przyrody, aby móc podzielić się wrażeniami ze swoją rodziną i móc sobie przypomnieć po paru latach jak było.

Dość pojemną okazuje się kategoria „inne” (35%; 19%; 24%; 18%; 21,2%). Jak można zauważyć wskaźniki procentowe w latach 2002–2007 są wysokie, i plasują się na poziomie kategorii zajmujących pierwsze cztery miejsca. Oznacza to, że znaczna grupa osób swój czas podczas długich wyjazdów turystycznych organizuje w jeszcze inny, ciekawy dla nich sposób.

Poniżej przedstawiono kilka wypowiedzi młodych osób, które mogą wyjaśnić, jak młodzież spędza czas podczas swoich wyjazdów:

Wertersliebe, LO, 405. W wyjazdach zorganizowanych biorę udział od 12 roku życia. Są to przede wszystkim wyjazdy rekolekcyjne (należę do oazy), organizowane przez archidiecezję, brałam też udział w dwóch koloniach i wielu wycieczkach i wyjazdach szkolnych.

Kolejne wyjazdy były już ściśle związane z oazą. Trzeba do niej należeć, żeby zrozumieć sam klimat takich rekolekcji. Ból związany z czasem naprawdę ciężkimi warunkami (np. brak łazienek, ciepłej wody, łóżek) wynagradzają wspólne spotkania, śpiew, modlitwa. Z takich wyjazdów wynosi się naprawdę wiele, przede wszystkim jednak zdobywa się wspaniałych szczerych przyjaciół, o których tak trudno (przynajmniej dla mnie) na zwykłych wycieczkach, obozach, na których młodzi ludzie pozostawieni samopas, po prostu robią wiele głupstw. Czego mnie uczą? Poza oczywistymi aspektami, takimi jak pogłębianie swojej wiary, czy nabycie umiejętności współżycia z innymi ludźmi, oczywiście ćwiczę również samodzielność i odpowiedzialność.

Selma, LO, 127. Tegoroczne wakacje będę wspominać do końca życia. Wraz z moją siostrą i kumplem wybraliśmy się do Sopotu na koncert Björk. Z powodów finansowych, zamiast jechać pociągiem pojechaliśmy stopem. O godzinie 5 rano, spakowani i w miarę wypoczęci ruszyliśmy na północ. Z łapaniem stopa nie było żadnych problemów. Zatrzymywali się różni ludzie i różne samochody. Wygodne i trochę mniej. Tego samego dnia ok. 19.00 znaleźliśmy się w Starogardzie Gdańskim. Chodziliśmy po domach i pytaliśmy o nocleg, a głównie o kawałek trawnika, gdzie moglibyśmy spokojnie rozbić namiot. Pewna życzliwa rodzina nie tylko udostępniła nam miejsce na posesji, ale mogliśmy skorzystać z łazienki i gorącej wody. Rano po zimnej nocy dostaliśmy od tych państwa pyszne śniadanie. Po długich podziękowaniach ruszyliśmy dalej. Zatrzymał się nam tir, który jechał bezpośrednio do Gdańska. Stamtąd koleją do Sopotu. Dzień spędziliśmy na plaży, zerkając na sopockie molo, gdzie miał odbyć się koncert. Zwiedziliśmy Sopot, zrobiliśmy zakupy i z myślą o jutrzej-

szym dniu i koncercie. Poszliśmy spać. Początek kolejnego dnia upłynął w gorączkowych przygotowaniach do koncertu. Po spędzeniu kilku godzin na plaży ruszyliśmy na molo. Po drodze jedno piwo. Czekanie na gwiazdę tego wieczoru upłynęło na słuchaniu Smolina, Husky i de Peache – kontrowersyjnej zresztą. Podczas gdy na scenie pojawiła się Björk, przed barierki wymaszerowała rzesza reporterów, zasłaniając przy tym zespół. Kolejny dzień (niedziela) upłynął na leniuchowaniu i zbieraniu muszelek. Na powrót zdecydowaliśmy się w poniedziałek. Oczywiście zaspaliśmy, ruszyliśmy na stopa. I udało się. Tego samego dnia wróciliśmy do Krakowa. O godz. 21.00 mogłam się umyć i zjeść coś porządnego.

xxx, LP, 19. W roku 2002 byłem na Przystanku Woodstock. Wyjechałem z kolegami i koleżankami. Wszystkie wyjazdy trwały ok. 7 dni. Podczas wyjazdów czas spędzałem na słuchaniu muzyki, piciu alkoholu i poznawaniu nowych ludzi. Na wyjazdach najważniejsza była swoboda, nikt nie kierował mną, mogłem robić to, na co miałem ochotę. Wyjazdy nauczyły mnie samodzielności i odpowiedzialności. Wyjazdy nie wpłynęły na mnie w żaden niekorzystny sposób. Samodzielne wyjazdy są dla mnie czasem wolności, swobody i odpoczynku od wszelkich stresów.

W analizowanych badaniach występują jeszcze pozostałe kategorie określające sposoby spędzania czasu młodzieży podczas wyjazdów długoterminowych, takie jak: zabiegi lecznicze, sanatoryjne, kuracja klimatyczna, specjalistyczne zabiegi rehabilitacyjne związane z inwalidztwem, ale dotyczą one bardzo niewielkiej grupy respondentów.

Analizując sposoby spędzania czasu przez młodzież podczas długoterminowych wyjazdów turystycznych można zauważyć, że przejawia ona zachowania nastawione na:

1. poprawę kondycji fizycznej, uprawiając rekreacyjnie różne formy sportu, uczestnicząc w zajęciach fitness, podejmując dłuższe spacer, a nawet wycieczki;
2. wycieczki, uczestnicząc w różnorodnych formach turystyki kwalifikowanej (np. żeglarstwo, kajakerstwo, wspinaczki górskie, jazda konna), zimą z kolei narciarstwo;
3. zdobywanie wiedzy i umiejętności (np. nauka języków obcych);
4. realizację własnego hobby (wędkarstwo, fotografowanie, zbieranie grzybów);
5. udział w kulturze, uczestnicząc w przedstawieniach teatralnych, koncertach, seansach filmowych;
6. poznawanie świata, zwiedzając muzea, skanseny, zabytki; odwiedzając parki narodowe lub krajobrazowe;
7. przyjemność i zabawę, gdzie charakterystycznymi zachowaniami jest spokojny wypoczynek, krótkie spacer, słuchanie radia, oglądanie telewizji; chodzenie do kawiarni, restauracji, udział w koncertach muzyki młodzieżowej;
8. afiliację – poświęcanie czasu życiu towarzyskiemu i rozrywkom;
9. kontemplację, wyrażającą się chęcią przebywania w ciszy, spokoju, z dala od ludzi oraz odwiedzanie miejsc kultu religijnego.

8. Wnioski

Analizowane wyniki badań na przestrzeni lat 2002–2007, wskazują, że podczas długich wyjazdów turystycznych młodzież najchętniej realizuje wartości ludyczno-hedonistyczne, przejawiające się preferowaniem spokojnego wypoczynku, korzystaniem z różnorodnych rozrywek i udziałem w życiu towarzyskim. Dla urozmaicenia czasu młodzi turyści korzystają z rekreacyjnych form sportu, mało forsownych i raczej przyjemnościowych, takich jak fitness, dłuższe spacery, czasami wycieczki. W międzyczasie, co czwarty, a niekiedy nawet co piąty uczestnik wypraw słucha radia i ogląda telewizję.

Odwiedzanie parków narodowych i krajobrazowych, przebywanie w ciszy i spokoju, z dala od ludzi, albo wręcz odwrotnie – chodzenie do kawiarni czy restauracji dotyczy trochę więcej niż co dziesiątego respondenta. Tylko nieznacznie większa grupa młodzieży zwiedza muzea, zabytki, skanseny.

Mało popularnym sposobem spędzania czasu długiego wypoczynku dla młodzieży jest poszerzanie horyzontów, zdobywanie wiedzy i umiejętności, chociaż – co warto podkreślić – w ciągu ostatnich pięciu lat daje się zauważyć znaczącą zmianę postawy w tym zakresie. Również w dalszym ciągu mało popularne jest uczestnictwo w turystyce kwalifikowanej, która wymaga od młodych pewnego wysiłku fizycznego i umysłowego. Problem ten dotyczy także innych aktywnych form turystyki, na przykład narciarstwa. Niewielka grupa młodzieży podczas długich wyjazdów wakacyjnych rozwija własne zainteresowania i hobby, czyni to mniej niż co dziesiąty uczestnik turystycznych wypraw.

Bibliografia

- Alejziak B. 2008. *Samowychowanie a turystyka*. Kraków: Albis. ISBN 978-83-906452-2-3.
- Denek K. 2000. *W kręgu edukacji, krajoznawstwa i turystyki w szkole*. Poznań: Eruditius. ISBN 83-86142-35-9.
- Gurycka A. 1977. *Przeciw nudzie. O aktywności*, Warszawa: Nasza Księgarnia.
- Jabłoński E. 2009. *Krajoznawstwo i turystyka kwalifikowana PTTK promocja aktywności zdrowotnej młodzieży szkolnej*. W: *O potrzebie krajoznawstwa w edukacji szkolnej*. Praca zbiorowa K. Denek, L. Drożdżyński, A. Gordon (red.), Warszawa – Poznań: PTTK „Kraj”. ISBN 978-83-7005-505-9.
- Kunce R. 1998. *Aktywizowanie działań na rzecz zwiększania uczestnictwa w turystyce krajowej, zwłaszcza dzieci i młodzieży w turystyce aktywnej*. W: *Imprezy turystyczne jako forma edukacji krajoznawczej społeczeństwa*. V Kongres Krajoznawstwa Polskiego, Gniezno 2000. Łódź – Pabianice – Zgierz: Sejmik Przedkongresowy.
- Kwilecka M., Brożek Z. 2007. *Bezpośrednie funkcje rekreacji*. Warszawa: Almamer. ISBN 978-83-60197-37-0.
- Łaciak J. 2003. *Aktywność turystyczna dzieci i młodzieży w 2002 roku*. Warszawa: Instytut Turystyki. ISBN 83-88376-26-8.
- Łaciak J. 2005. *Aktywność turystyczna dzieci i młodzieży w 2004 roku*. Warszawa Instytut Turystyki. ISBN 83-60302-60-X.

- Ł aciak J. 2006. *Aktywność turystyczna dzieci i młodzieży w 2005 roku*, Warszawa: Instytut Turystyki. ISBN 83-60302-22-7.
- Ł aciak J. 2008. *Aktywność turystyczna dzieci i młodzieży w 2007 roku*. Warszawa: Instytut Turystyki.
- M idura F. 2006. *Dziedzictwo – muzea – turystyka. Pojęcia i podstawowe problemy*. W: *Rola muzeów w turystyce i krajoznawstwie*. A. Toczewski (red.). Zielona Góra: Muzeum Ziemi Lubuskiej. ISBN 83-88426-40-0.
- R ottermund A. 2001. *Muzea i turystyka*. W: *Spotkania w Willi Struwego 1998-2001. Wykłady o dziedzictwie kultury*. Warszawa: Towarzystwo Opieki nad Zabytkami. ISBN 83-88372-11-4.
- S łońska Z. 1994. *Promocja zdrowia – zarys problematyki*. „Promocja Zdrowia. Nauki Społeczne i Medycyna” vol 1–2. Wrocław: IP UWr.
- S tasiak A., 2006. *Muzea wobec wyzwań współczesnej turystyki*. W: *Rola muzeów w turystyce i krajoznawstwie*. A. Toczewski (red.). Zielona Góra: Muzeum Ziemi Lubuskiej. ISBN 83-88426-40-0.
- Terminologia turystyczna. Zalecenia WTO*. 1995. Warszawa ONZ-WTO.
- T uros L. 1988. *Znaczenie turystyki międzynarodowej w samokształceniu studentów*. W: *Społeczno-pedagogiczne problemy turystyki*. Warszawa: IT.
- T yszkowska M. 1977. *Aktywność i działalność dzieci i młodzieży*. Warszawa: WSiP.
- Uczestnictwo Polaków w wyjazdach turystycznych*. 2008 [online, dostęp: 2009-07-08]. Dostępny na stronie internetowej Ministerstwa Sportu i Turystyki RP:
<http://msport.gov.pl/statystyka-turystyka/552-Uczestnictwo-Polakow-w-wyjazdach-turystycznych?ret-pag=/statystyka-turystyka/>

Youth Tourist Trips – Objectives and Ways of Spending Free Time. Comparative Analysis 2002–2007

S u m m a r y: Tourist trips are one of the most attractive opportunities for juveniles to spend their free time. They are a perfect occasion to gain some practical knowledge, improve skills and shaping one's own important character features. They also stimulate and develop interests, which seems to be a motive for development of youths' characters. The effect mentioned above mainly depends on the type of activities provided by the trips. In the article we have tried to analyse the trends and changes in youth activity during long-term tourist camps in the years of 2002–2007. To diagnose the problem we employed researches drawn up by Tourist Institute in Warsaw.

The analysis indicates that, day by day, an increasing number of young people are choosing an active way of spending free time to improve their health and physical fitness while on tourist trips. However, the above does not refer to the professional tourism which is observed to be continuously decreasing. A slight positive tendency could be noticed in the ski sector, which is becoming a popular recreation form. More and more young people wish to broaden their horizons and to acquire new skills by different kinds of tourist trips.

K e y w o r d s: youth, tourist camps, tourist trips, free time activities
